

виявлення прогалин, що існують з цих питань, аналіз та розробка відповідних рекомендацій щодо їх заповнення, узагальнення здобутків молодих вчених-цивілістів, практиків та досвідчених науковців, а також обговорення напрямків удосконалення цивілістичної науки.

УДК 347.1 (043.2)

Белуга Ю. М., асистент,
Богацька Ю. В., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ПРАВО НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Конституція України, Цивільний кодекс України, міжнародно-правові акти закріплюють широкий перелік особистих прав людини, серед яких одним з найважливіших та невідчужуваних є право на охорону здоров'я. Право на охорону здоров'я є природним правом людини, тобто здоров'я — це благо, яким наділяється людина від народження і на охорону якого вона має право. Здійснюючи своє право, особа самостійно вчиняє певні активні дії, а також вимагає від інших уповноважених осіб вчинення певних дій (проведення на належному рівні медичного обстеження в закладах охорони здоров'я).

Об'єктом зазначеного права є здоров'я, яке поряд із життям є найвищою цінністю людини, на основі якого визначаються всі інші блага та права.

У ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я під охороною здоров'я розуміється система заходів, спрямованих на забезпечення збереження і розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини за максимальної біологічно можливої індивідуальної тривалості життя.

Право людини на охорону здоров'я закріплено в ст. 49 Конституції України, ст. 270 Цивільного кодексу України, ст. 6 Основ законодавства України про охорону здоров'я і передбачає:

— життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини;

— безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище;

— санітарно-епідемічне благополуччя території і населеного пункту, де вона проживає;

— безпечні і здорові умови праці, навчання, побуту та відпочинку;

— кваліфіковану медико-санітарну допомогу, включаючи вільний вибір лікаря, вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій і закладу охорони здоров'я;

— достовірну і своєчасну інформацію про стан свого здоров'я і здоров'я населення, включаючи існуючі і можливі фактори ризику та їх ступінь;

— участь в обговоренні проектів законодавчих актів, в управлінні охороною здоров'я, в громадських організаціях;

— відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди та інші.

Зазначений перелік не є вичерпним і законодавством України можуть передбачатися й інші складові цього права.

Реалізація багатьох особистих прав здійснюється безпосередньо самою особою, яка самостійно визначає порядок такої реалізації та здійснення, однак можливість реалізації права на охорону здоров'я не завжди залежить безпосередньо від самої особи — носія права, тобто може залежати від певних узгоджених дій інших осіб, державних органів, органів місцевого самоврядування, медичних закладів та ін.

Тому, аналізуючи структуру права на охорону здоров'я як суб'єктивного права, можна виділити в його складі три елементи: право на свої дії, право на чужі дії та право на забезпечувальні дії держави.

Перший елемент — «право на свої дії» проявляється в можливості вчиняти будь-які дії, спрямовані на реалізацію права на охорону здоров'я: вільно обирати медичний заклад для лікування та лікаря, надавати згоду на медичне втручання, бути донором, реципієнтом при трансплантації, отримувати інформацію медичного характеру про стан свого здоров'я, методи лікування та діагностики та ін.

«Право на чужі дії» як структурний елемент права на охорону здоров'я проявляється у можливості вимагати від певних уповноважених осіб вчинення ними дій, спрямованих на реалізацію права на охорону здоров'я, а саме: надання медичної допомоги, проведення експертизи, сповіщення інформації, які можуть бути адресовані медичним працівникам, закладам охорони здоров'я та ін.

Суть «права на забезпечувальні дії держави» полягає у можливості людини реалізувати своє право на охорону здоров'я, захищати своє життя, здоров'я від протиправних посягань за допомогою держави: право на оскарження неправомірних рішень, дій медичних працівників, закладів охорони здоров'я та ін.

Право людини на охорону здоров'я як особисте немайнове право — це закріплена в законодавстві та гарантована державою можливість кожної

людини вільно володіти, користуватися та розпоряджатися своїм здоров'ям як особистим благом, використовувати державні та інші засоби для збереження та захисту здоров'я.

Право на охорону здоров'я є особистим правом кожної людини, але держава, визнаючи це право на конституційному рівні, в свою чергу зобов'язана закріпити систему заходів для реалізації та захисту цього права.

Охорона здоров'я людини є одним з основних обов'язків держави, а також одним з пріоритетних напрямків державної політики.

Для належної реалізації та використання права на охорону здоров'я держава встановлює певні гарантії:

— зазначається пріоритетність охорони здоров'я в діяльності підприємств, установ, організацій різних форм власності;

— створюється розгалужена мережа закладів з охорони здоров'я;

— всім громадянам гарантується надання медичної допомоги в обсязі, визначеному Кабінетом Міністрів України;

— здійснюється державний контроль в галузі охорони здоров'я та проводяться певні заходи щодо охорони та покращення здоров'я;

— встановлюється відповідальність за порушення в сфері охорони здоров'я та ін.

Таким чином, визначається система основних гарантій забезпечення та захисту права на охорону здоров'я як суб'єктивного цивільного права.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 49.

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 270.

4. Актуальні проблеми цивільного права: матеріали «круглого столу», присв. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова, м. Харків, 23 груд. 2010 р. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2011. – 232 с.

5. Сенюта І. Я. Медичне право: право людини на охорону здоров'я: Монографія / І. Я. Сенюта. — Львів: Астролябія, 2007. — 224 с.